

BESAT AF BZ. UNGDOMSOPRØRETS SIDSTE NEKROLOG OG NORMALITETENS GENOPRETTELSE

Peter Øvig Knudsen
BZ - et familiedrama
Gyldendal, 2016
624 sider, 239 kr.

Den 12. april 1983 stifter jeg første gang bekendtskab med BZ-bevægelsen. Dagens TV-Avis viser billeder af en gruppe unge fra den besatte rugbrødsfabrik Rutana, der kaster en toiletkumme i hovedet på politiet. Selv om jeg kun er knap 11 år gammel, brænder de flimrende billeder sig for altid ind på min nethinde. Da jeg mere end tyve år senere skal lave et projekt ved Danmarks Journalist- og Mediehøjskole, griber jeg da også muligheden for at interviewe en gruppe veteraner fra inderkredsen af BZ. De fire gamle oprørere Hans, Robert, Bo og René viser sig at være nogle særdeles sympatiske og imødekommende mennesker. Selv om de stadig bærer præg af en vis korpsånd og indlært skepsis imod journalister, er det nemt at vinde deres tillid og få dem til at fortælle om deres tid i BZ.

De senere år har en del af de gamle BZ'ere genoplivet noget af korpsånden. Der bliver holdt flere fester og events for at mindes gamle dage og for at bygge bro til nutidens venstreradikale aktivister. Senest arrangerede en blandet gruppe af tidligere BZ'ere og nye aktivister en stor barrikadefest på Christiania for at markere 30-året for rydningen af det besatte hus i Ryesgade. Ved hovedtalen til barrikadefesten blev det fremhævet, at BZ mere end noget andet udgjorde en social og politisk kamp imod normaliseringen i de borgerlige samfund. En grundholdning, som på flere måder gik igen, da autonome unge i slutningen af 2000'erne kæmpede for ungdomshusets bevarelse under sloganet 'Retten til forskellighed'.

Der findes stadig en lille gruppe venstreradikale aktivister i København, der 1. marts hvert år giver en smule lyd fra sig for at markere årsdagen for rydningen af Ungdomshuset. Det autonome miljø i Danmark omfatter ikke desto mindre en forsvindende lille gruppe unge, og i dag må den venstreradikale bevægelse reelt betragtes som fortid. Ligesom at BZ i realiteten ikke er andet end fortid for alle andre end en lille skare, som mødes til en slags gammel-elev fester.

Det er ikke så mærkeligt, at det venstreradikale miljø hører gårsdagen til. For vi

lever i en tid, hvor hele ungdomsoprøret definitivt er et overstået kapitel. Det vil sige hele det langvarige ungdomsoprør, der i virkeligheden allerede startede i 1940'erne. Her tog grupper af vestlige unge den amerikanske jazzmusik til sig, vendte sig mod forældregenerationens normer og gik aktivt ind i modstanden mod den nazistiske besættelsesmagt. I Danmark var det mere end noget andet de jazzelskende swingpjattere, der bar kampen mod nazismen, og nazisterne kvitterede da også med at sprænge swingpjatternes tilholdssteder – Glassalen i tivoli og K.B. Hallen – i luften.

Efter anden verdenskrig bredte den amerikanske populærkultur sig i Vesteuropa. De unge fik mere fritid og økonomisk råderum og oprettede deres egne musikklubber, hvor der blev hørt og danset til jazz- og senere til pigtrådsmusik. I realiteten afspejlede ungdomsoprøret en langt mere omfattende kulturel tendens i efterkrigstiden, hvor en bred vifte af kunstnere, filosoffer, sociologer og venstreorienterede politikere vendte sig imod det borgerlige samfunds konformitet, fremmedgørelse og normalisering.

Ungdomsoprøret fik sit egentlige gennemslag i 1960'erne, men det kulminerede først i 1970'erne og 1980'erne, hvor det kom til en egentlig konfrontation med det etablerede samfund. I 1970'erne voksede en række venstreradikale terrororganisationer ud af studenterbevægelsen, hvilket ikke mindst omfattede Rote Armee Fraktion, Bewegung 2. Juni, Revolutionären Zellen, Weather Underground, Action Directe og Brigatte Rosse. Ved overgangen mellem 1970'erne og 1980'erne blev disse organisationer suppleret af en ny autonom bevægelse i flere kontinentaleuropæiske lande, der var mere åbenlys og mindre militant. Samtidig opstod der en bred husbesætterbevægelse, der anvendte et fælles symbol med et N-formet lyn, som gennemborer en cirkel. Den 11. juni 1981 kunne de tyske delstatsmyndigheder i Berlin tælle hele 165 besatte huse i byen, og noget lignende sås flere andre steder i Europa som især Hamburg og Amsterdam. I Storbritannien havde der på det tidspunkt allerede længe eksisteret såkaldte squatters, og i 1975 boede der således 30.000 husbesættere alene i London.

Når jeg nævner alt dette, er det for det første for at sætte BZ ind i en kontekst og for det andet fordi, at tidsånden har ændret sig. Flere sociologer som Cornelia Koppetsch, Oliver Nactwey og Peter Osborne har nemlig gjort gældende, at vi lever i en tid, hvor konformiteten, normaliseringen og fremmedgørelsen er på vej tilbage. Vor tids unge mennesker vender sig i stigende grad mod en genoplivning af de normer og værdier, der kendetegnede det borgerlige samfund: Ægteskabet,

familien og pligten. Tidsånden er med andre ord præget af en slags regressiv norm-konservatisme, der søger at genopbygge alt det forgangne, som ungdomsoprøret og de dengang andre progressive kræfter rev ned i perioden mellem 1940'erne og 1980'erne. Eller som journalisten Torben Steno skrev i sin bog af samme navn fra 2011, er tiden præget af en 'længsel mod faste former', hvor alle kender deres pligt og udviser høflig adfærd i omgangen med andre.

Det er netop her, vi når til Peter Øvig Knudsens (PØK) nyeste bog om BZ. Hele Øvigs forfatterskab synes nemlig – på en uagtsom måde – at skrive sig ind i den omtalte udviklingstendens. Uanset hvad Øvigs egne intentioner er, er det nemlig muligt at læse hele hans forfatterskab som en lang nekrolog over ungdomsoprøret fra modstandsbevægelsen over hippierne og marxisterne til BZ-bevægelsen. Her finder vi således et samlet mindeord over det nu stendøde ungdomsoprør, der kommer til at udtrykke en gennemgående formaning om, at hvis unge begiver sig ud i et oprør imod det borgerlige samfunds normer, ender det uundgåeligt i druk, vold og lidelse. Set i det perspektiv kommer Øvigs bog om BZ-bevægelsen til at markere kronen på værket. Her finder vi nemlig nekrologen over det allersidste ungdomsoprør.

Øvigs bog har den catchy undertitel 'Et familiedrama', og selv om det er ubevidst, bliver fortællingen om BZ da også drejet omkring det borgerlige samfunds kerneenhed: Familien. Øvig vil gerne vise, at de unge fandt et familielignende fællesskab i BZ-bevægelsen, men samtidig kommer han til at fortælle en anden historie om, at alt begynder i familien. Borgerskabet har netop altid påpeget, at den dysfunktionelle familie, der ikke sætter grænser for sine børn og opdrager dem til at tilpasse sig samfundets normer, er nedbrydende for sig selv og sine omgivelser. Der mangler med andre ord en normfast faderfigur til at sætte tingene på plads, og i det lys er det da også interessant, at den bevægelse, der senere opkøbte Ungdomshuset på Jagtvej 69, netop lød navnet Faderhuset.

Rent fortællermæssigt er Øvigs bog om BZ-bevægelsen ganske godt skrevet. Bogen er desuden medrivende, om end den også er ualmindeligt lang og detaljeret at være for en fortælling, der kunne have været bragt som en formanende artikel i Familiejournalen. Derimod er bogen ikke bare problematisk, fordi den er med til at forstærke en normkonservativ tendens i samtiden. Allerede for mere end 2000 år siden var Gajus Julius Cæsar bevidst om, at det er sejrherren, der skriver historien, og at historieskrivningen derfor heller ikke kan undgå at være en politisk handling.

Bogen er også problematisk set ud fra både et journalistisk og et idéhistorisk perspektiv.

Hvad det journalistiske angår er det problematisk, at Øvig bygger en hel bog på den journalistiske vinkel, og at han så at sige kun lader den ene side af historien komme til orde. Bogen er i det væsentlige bygget på interviews med aktivister, der forholdsvist tidligt forlod BZ-bevægelsen, fordi de havde en grund til det. Derfor rummer den første del af bogen også en sympatisk skildring af en farverig bevægelse, der i anden halvdel af bogen kammer over i vold. Øvig dokumenterer for så vidt, at de vedholdende BZere ikke ønskede at bidrage til projektet, men dermed kommer hans forfatterskab til at udspille det selv samme drama, som han skildrer. Øvig påbegynder skrivningen af sine bøger ud fra en grundimpuls af nysgerrighed og sympati men ender i en konflikt med de mennesker, han skriver bøgerne om. Derfor er Øvigs ærlighed omkring skriveprocessen kun halv. For selv om han i dette tilfælde vil skrive om de gruppepsykologiske processer, får han får ikke medreflekteret sin egen psykologiske proces som forfatter, og det psykologiske drama, som han selv iscenesætter igennem sin skriveproces. Hvori består Øvigs egen besættelse?

Hvad det idéhistoriske angår er bogen netop problematisk, fordi den med et godt idéhistorisk begreb ikke får medreflekteret 'konteksten'. Det kommer til at se ud som om, at BZ-bevægelsen starter med en gruppe unge, der mødes på en græsplæne i København. Men som jeg allerede har gjort rede for, var danske BZ i bund og grund en del af en international bevægelse. Og det var den helt fra begyndelsen og ikke blot mod slutningen, som Øvig synes at påstå. Den egentlige idéhistorie om BZ mangler derfor endnu at blive fortalt.

Anders Dræby